

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 9 (52)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 9 (52). — Рівне: РДГУ, 2014. — 216 с.

Збірник наукових праць містить статті за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., із загальнодидактичних проблем, використання особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій, зарубіжного досвіду у підготовці фахівців різних напрямів.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих і професійно-технічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

УДК: 378. 37: 061. 237

В.Б. ТЮСКА

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ КЛУБНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Резюме. У статті висвітлено проблему творчої самореалізації студентів у процесі клубної діяльності. Подано аналіз психолого-педагогічних досліджень, розкрито поняття «творчість», «творча самореалізація», «клубна діяльність». Запропоновано студентський клуб як складову позааудиторної роботи під час якої розвивається самореалізація особистості.

Ключові слова: творчість, творча самореалізація, студентський клуб, позааудиторна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. У психолого-педагогічній літературі зустрічаються різні тлумачення феномена творчості, висловлюються різноманітні думки про природу, феномена творчості, висловлюються різноманітні думки про природу, об'єктивну основу, структуру творчого процесу, форми творчого синтезу, про формування творчих здібностей людини та ін. І тут слід звернути увагу на багатоплановість вживання поняття „творчість”. Його тлумачать як „діяльність” [8, 393], „процес” [13, 115] „конструктивний принцип пізнання” [14, 296], „засіб довершеності життя”, „самореалізацію” [15, 115] та ін. Наприклад, дослідник Є.С. Громов вказує на те, що творчість передбачає не обов'язкове створення чогось нового за відхідним матеріалом, а може мати форму рекомбінації певних відомих компонентів, оскільки, як на його погляд, творчість – це не тільки творення чогось нового, а й руйнування. За його словами, основні фази творчості важко піддаються об'єктивному аналізу, зокрема такі компоненти, як *творче мислення, індивідуальний стиль діяльності, педагогічна імпровізація, умови творчої діяльності.*

Серед зарубіжних технологій формування творчої педагогічної діяльності, творчої самореалізації відомими є дослідження М.П.Лещенко. Вона розглядає теоретичні концепції, які є актуальними для української педагогічної науки. Зокрема, професор Сассекського університету (Великобританія) Пітер Еббс вважає, що найфундаментальнішою властивістю людської особистості є творче почуття. Оперуючи поняттям „творчий розум”, тобто властивістю збалансованої психіки, яка сформована у гармонійному навчальному процесі, британський вчений визнає, що будь-яка художня самодіяльність ґрунтується на двох джерелах: біологічному і культурологічному [5, 171-173]. То ж якщо студент співає, танцює, малює, займається самодіяльною художньою творчістю, то він реалізує внутрішній чуттєвий імпульс через культурні форми, вже набуті людством, своєрідно трансформуючи їх. Кожен окремий вид діяльності (музика, живопис, театр, хореографія, поезія) має власне творче поле, використання якого у добре збалансованому навчальному плані, програмі, педагогічній системі забезпечує гармонійне виховання творчої особистості. Культурологічна ж творчість є рухом від традиції до інновацій. Д.Карнегі, ректор інституту ораторського мистецтва і людських стосунків з Нью-Йорка, щоб допомогти людям знайти впевненість у своїх силах, відкрити та розвинути у собі здібності для ділового співробітництва у нових умовах, рекомендує використовувати гру, змагання, “кидати виклик”. Він зазначає: „Гра! Ось, що любить кожен, кому щастить ... Можливість самовираження. Можливість довести свою перевагу, виграти і перемогти. ... Прагнення перевершити. Прагнення відчутти свою значущість. А щоб повернути до своєї пропозиції або точки зору увагу ділових партнерів потрібно надати своїм ідеям наочності, інсценізувати їх” [4, 160-161].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми творчої самореалізації студентів у процесі позааудиторної роботи, зокрема в клубній діяльності, були і залишаються об'єктом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Досліджували особливості творчої діяльності (І. Єрмаков, Л. Сохань, С. Сисоева), проблеми пов'язані із професійним самовихованням, самореалізацією особистості (І. Бех, Г. Васянович, О. Дем'янчук, О. Дубасенюк, О. Киричук, Н. Ничкало, О. Пехота, Т. Яценко), клубну діяльність (С.Біляков, О.Воловик, В.Гагін, А.Даринський, А.Жарков, А.Каргін, С.Комісаренко, У.Миронюк, Є.Соколов, Є.Смірнова, В.Тріодін).

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є розкриття можливостей студентського клубу, як одного із визначальних засобів, що сприяє творчому самовдосконаленню та творчій самореалізації майбутніх фахівців. Домінантним завданням сучасної освіти у ВНЗ є забезпечення безперервної аудиторної та позааудиторної виховної роботи, що потребує упровадження спеціальної системи підготовки студентів.

Виклад основних матеріалів дослідження. Більшість авторів погоджується з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, що розглядаються як індивідуально-психологічні, відповідають вимогам творчої діяльності та є умовою її успішного виконання [6, 113]. Творчі здібності пов'язані із створенням нового, оригінального продукту, з пошуком нових засобів діяльності. На чому у свій час особливо акцентував Л.С.Виготський, вважаючи, що „творець” – це „цільна особистість, яка включає у собі сукупність природних, соціальних, ідеологічних і культурних основ, володіє тілесно і духовно всебічною, індивідуально розвинутою сильною, життєздатною, соціальною, самодіяльною, культурно-моральною силою” [1, 78].

Вихідним поняттям „творчої самореалізації” є „самореалізація” – *свідома, цілеспрямована матеріально-практична, соціальна й духовна діяльність особи, спрямована на реалізацію власних сил, здібностей, обдарувань, можливостей* [10, 42]. Практично всі дослідники означеної проблеми погоджуються з

тим, що з усіх категорій, пов'язаних із самостійністю особистості, її активністю, цілісністю, сутнісними силами, найзначущішою є категорія "самореалізація". Спорідненою є категорія „творче самовираження” – спроможність людини до побудови власного образу світу, світовідчуття (в слові, відображенні, музиці, дії і т.п.) і самої себе в цьому світі. Творче самовираження повинно стати провідною, найважливішою особливістю нової школи. Але цей „поліус творчості” не виключає, звичайно, свою протилежність – репродуктивне самовираження студентів у діяльності. Мистецтво погодженості цих полюсів у навчальному закладі полягає в тому, щоб розгортання творчого самовираження удосконалювало старі і створювало нові знання, навички і уміння, розширювало межі їх застосування, підвищувало рівні оволодіння ними, щоб репродуктивне самовираження студентів постійно збагачувалося елементами творчої імпровізації, реалізувало можливість виходу за свої власні межі [2, 124-126]. Самореалізація характеризує життєвиявлення і як загальне, і як особливе, в якому проявляється багатство одиничного і індивідуального. Тому професійна сфера самореалізації є визначальною у житті людини, а самореалізація особистості у професійній праці, задоволення професійним самовизначенням є провідним чинником, що забезпечує правильний (з точки зору здібностей, нахилів, особистісних якостей) професійний вибір, веде людину до творчості, до самовираження в професійній діяльності. Це значною мірою дозволяє людині долати психологічні, соціальні, матеріальні бар'єри, які трапляються на її життєвому шляху. Вчені стверджують, що „професійна сфера самореалізації є провідною не тільки у філогенезі, а й на індивідуальному життєвому шляху” [7, 239]. Коли в праці людина одержує можливість розвивати і самореалізовувати свої здібності, творити, то вона буде прагнути проводити і вільний час активно і змістовно. З іншого боку, будь-яке сильне інтелектуальне захоплення людиною творчою працею не може не позначитися на її основній діяльності, як би далеко воно (захоплення) від цієї діяльності не було. Саме тому багато дослідників означеної проблеми вважають, що форми самореалізації особистості у дозвіллі, якщо вони пов'язані з діяльністю, спрямованою на досягнення соціально значущих ідеалів, мають суттєве значення для професійної діяльності, для розвитку особистості, розкриття прояву її всебічних здібностей, творчих можливостей. Важливою, на погляд С.О.Сисоевої, є думка, що серед форм самореалізації виділяють ті в контексті самодіяльної творчості, що сприяють розвитку операційно-трудова навичок, оскільки у такий спосіб розвиваються життєво важливі окремі органи людини і особистість у цілому.

Переважно як форма дозвілля студентської молоді, розглядається студентський клуб в сучасних психолого-педагогічних працях оскільки ця форма діяльності дозволяє особистості самоутвердитися, досягти визнання своєї діяльності, самореалізуватися в різних видах позааудиторної діяльності. Крім цього, студент може самовдосконалюватися у напрямках, які обирає сам, побачити результат власних зусиль, такі форми самореалізації впливають на його життєві орієнтації, комунікативне коло, самоповагу, на професійне і соціальне самовизначення як особистості, світогляд. Йдеться про творчу самореалізацію як етап педагогічного становлення, що характеризується підвищенням рівня професійної мотивації і життєтворчості активності студента і виражається в заглибленій професійно-творчій свідомості (за Сисоевою С.О.).

Ці погляди синтезують ідеї, пов'язані з інтенсивним розвитком у студента знань, умінь, навичок, які формуються у нього в умовах аудиторної діяльності. Вони утверджують у нинішніх умовах один із варіантів поглядів на діяльність студентського клубу, що належить до педагогічної класики. Як підтвердив історичний аналіз проблеми, студентський клуб слугував професійній підготовці спеціаліста, оскільки це були клуби переважно творчої інтелігенції, серед якої досить часто вирізнялася і молодь. Отже, ми доходимо висновку, що самореалізація особистості – надзвичайно складний процес, який здійснюється під впливом багатьох чинників. Серед них помітну роль відіграє і *клубна діяльність* – специфічна сфера, з різнорідними і неоднозначними зв'язками в контексті суспільного життя. Розвиваючись під безпосереднім впливом ідеологічних і соціально-економічних процесів, клубна діяльність, в свою чергу, має на них суттєвий вплив, і передусім тоді, коли вона виступає ефективним засобом розвитку та виховання людини.

Клубна діяльність розглядається у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях різнобічно: з погляду педагогіки – як певна *соціально-педагогічна система*, що функціонує в умовах вільного часу і спрямована на виховання людей, зокрема студентів, шляхом прилучення їх до активно-творчої педагогічної практики; в аспекті теорії культури – як *складова частина духовної культури суспільства*, що слугує її збагаченню й демократизації, а також формуванню й утвердженню певної *системи розвитку та розповсюдження творчих цінностей* [3, 51].

Клубна діяльність постає як *складне* явище. Це не окремий вид діяльності, яку можна поставити в одну низку з іншими, це не вид, а особливий характер діяльності, протилежністю якій є діяльність репродуктивна, виконавська, механічна.

Тому керівнику клубним об'єднанням, який покликаний розв'язувати завдання виховання творчої особистості, організації істинної творчості і формування потреби в членів клубу, у самореалізації себе як творчої особи у всіх сферах життя, потрібно чітко уявляти і усвідомлювати сутність справжньої творчості і її різницю від нетворчих процесів. У процесі клубної діяльності народжуються педагогічні цінності. За її допомогою поповнюється потенціал професійної майстерності майбутнього фахівця, збагачується її естетична і жанрова палітра. Дослідження закономірностей і принципів функціонування, розвитку художньої самодіяльної творчості постають як важливі питання її вдосконалення та впливу на творче виховання, саморозвиток творчих здібностей студентів.

Студентський клуб є важливим кроком удосконалення системи професійної підготовки майбутнього спеціаліста, оскільки може відігравати роль синтезуючої ланки, що пов'яже аудиторні та позааудиторні заняття

в системі науково-педагогічного комплексу. Виховна роль позааудиторних занять, зокрема організація об'єднань клубного характеру, безсумнівно, велика. „Суттєвим значенням виховання є вплив на вихованців у такому напрямку, щоб вони, засвоїли відомий досвід, набули такі якості і здібності, які потрібні спеціалісту і котрі проявилися б в багатообразних відношеннях виховання з навколишнім світом” [16, 26]. Отже, діяльність в умовах студентського клубу – одна із провідних форм позааудиторної роботи, яка інтенсифікує процес адаптації майбутнього фахівця до роботи, активізує процес засвоєння основ психолого-педагогічних наук. У системі професійної підготовки студентів позааудиторна робота виступає як засіб, що підвищує ефективність її функціонування та розвитку. Ми поділяємо міркування з О.М. Язвінської, що вона активізує суспільно-громадську діяльність студентів, надає більше можливостей для неформального спілкування викладача і студентів, для прямого впливу наставника на молодого фахівця культурою своєї поведінки та спілкуванням, інтелектом [18, 74]. У нинішніх умовах проблема формування майбутнього фахівця в процесі клубної діяльності набуває все більшої актуальності. Якщо тривалий час форми роботи в студентських клубах переважали більше розважально-ігрового характеру, то нині значна частина студентських клубів спрямовує свою діяльність на розвиток різнобічних якостей студента: організаторських здібностей, індивідуальних схильностей, громадянської позиції, професійних якостей, тощо. Клубна діяльність створює реалії досягнення високого рівня професійної майстерності, що потребує максимальних особистих зусиль, енергії, природних нахилів і здібностей, величезної працездатності і, чи не важливіше, – безмежного бажання здійснювати оновлення педагогічного процесу, діяти нетрадиційно, нестандартно, тобто творчо. Досягнення успіху в цьому процесі забезпечує досвід, що висвітлює форми і методи клубної діяльності в школі і вузі в його еволюційному розвитку. Саме тому глибокого аналізу потребує проблема взаємодії вищого педагогічного навчального закладу і школи. Ріст і розвиток дитячої громадської діяльності ставить перед педагогічною наукою завдання розробки загальної стратегії взаємодії з ними вчителя, як представника державно-освітнього інституту виховання. Погляд на дитячі об'єднання як на самостійну форму виховання ставить питання про те, якими повинні бути в силу цих взаємозалежностей стосунки між студентськими клубами та шкільною практикою. Йдеться про напрацювання досвіду з цього питання, оскільки його вирішення, в кінцевому результаті, є основою для розробки конкретних форм, методів, напрямів взаємодії вчителя з дитячими клубами, об'єднаннями, тобто буде тим методологічним фундаментом, на якому повинна ґрунтуватися вся педагогічна діяльність вчителя в роботі з ними [15, 138].

Аналізуючи процес розвитку педагогічної творчої діяльності, переконуємося, що клубна діяльність повинна бути побудована так, щоб кожен студент протягом навчання у вузі проявив себе і як організатор різних видів творчої діяльності, і як виконавець. Це дасть йому можливість досягти високого рівня творчості, а саме розвинути та вдосконалити свої творчі здібності у кожній із галузей структури особистості вчителя (когнітивній, афективній, регулятивній). Організація клубної діяльності – „різноманітних об'єднань за інтересами, гуртків, театральних-художніх студій, благодійних товариств, різноманітних спілок, зорієнтованих на індивідуальність вихованця, його інтереси та наклади допомагає подолати функціоналізм та поелементний характер виховання. Тут створюються сприятливі умови для інтегрування таких їх напрямів, як моральне, трудове, естетичне, фізичне. Педагогічно доцільна організація цих об'єднань дозволяє створити умови, необхідні для самоутвердження та самореалізації. Вихованець бачить та осмислює своєрідність, неповторність та унікальність кожного, вчиться поважати особистість” [9, 311].

Отже, клубна діяльність може стати суттєвим важелем соціалізації особистості, про що засвідчує кожен етап її історичного розвитку. Доцільно організована система клубної діяльності у вузі, яка охоплює всі сфери студентського життя, спроможна створити сприятливі умови для інтегрування індивідуальності, формувати повноцінну особистість, творчого спеціаліста. Такі якості майбутнього фахівця покликаний сформувати вищий навчальний заклад як в умовах аудиторних, так і позааудиторних формах роботи.

Студентська молодь – це вікова категорія, коли формуються і закріплюються моральні якості особистості, збагачується її духовний світ, найвірогіднішою є можливість її самореалізації. Цей процес розвитку неможливо обмежити лише аудиторними заняттями. Актуальними в цьому контексті є позааудиторні форми їх діяльності. Вони в педагогічних дослідженнях тлумачаться як форми дозвілєвої діяльності, що розглядається в паралелі із поняттям і процесом організації вільного часу студентів. Необхідно відзначити, що в соціологічній літературі немає єдиного погляду на поняття „вільний час”. Частіше всього воно вживається як тотожне поняттю „дозвілля”. Слово „дозвілля” походить від слова „досягати” (досуг). У минулому „досу́жою” називали ту людину, яка вміє щось робити. Досужий – той хто вміє, знає, спроможний. Дозвілля – час, коли можна чогось досягти, щось зробити. Нині воно фактично втратило своє первинне значення і мало чим відрізняється від значення поняття „вільний час”. Клуб у сучасних дослідженнях також тлумачиться переважно як форма організації дозвілєвої діяльності школярів, підлітків та молоді, яка, за визначенням російського вченого Є.В. Соколова, означає як „час, звільнений від різного роду необхідних обов'язків ...” [12, 39], як «частина» позаробочого часу (в межах доби, тижня, року, яка залишається в людини (групи суспільства) за межами незаперечних, необхідних витрат) [11, 160], як „частина вільного часу, яка залишається від навчання, технічної творчості, громадської роботи і використовується для естетичного і фізичного розвитку особистості, відпочинку” [17, 47], тощо. Неоднозначність визначень понять „вільний час”, „дозвілєва діяльність” викликає сумнів щодо застосування їх у рамках професійної підготовки, що моделюється як цілісна педагогічна система, і охоплює аудиторну та позааудиторну форми діяльності, в контексті якої діє і студентський клуб. У нашому дослідженні ми передбачаємо його як спеціально педагогічно спрямовану діяльність, що розширює можливості для професійної підготовки студентів, як одну з умов їх творчої самореалізації. Отже, творча самореалізація

студентів в умовах студентського клубу педагогічного спрямування – це процес, що забезпечує розвиток у майбутніх фахівців потреби до творчої діяльності та створення умов для апробації ними своїх творчих можливостей, умінь та навичок, необхідних для їх самостійної професійної діяльності.

Ми поділяємо погляди Л.В. Кондрашової, що основне призначення студентського клубу полягає в тому, щоб усю позааудиторну роботу проводити як комплекс виховних справ, спроможних викликати інтерес у кожного студента, оживити і урізноманітнити діяльність студентського колективу, вносити радість, пошук, творчість у студентське життя. Зміст роботи клубу передбачає організацію дозвілля і відпочинку студентів, забезпечення умов для його професіоналізації. Завдання полягає в тому, щоб вільний від обов'язкових навчальних занять час ефективно використовувати для професійного становлення студентів, педагогічно розумно і доцільно організувати його. Акцентуючи увагу на діяльності студентського педагогічного клубу (зокрема на практичному досвіді роботи клубу „Учитель”), автор посібника „Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте” вважає, що він повинен слугувати важливим засобом розвитку в студентів суспільної активності в позааудиторний час. Клуб, на її погляд, повинен стати „своєрідною творчою лабораторією”. Його члени повинні проводити експериментальну роботу, вивчати нові форми позааудиторної виховної роботи, узагальнювати досвід кращих академічних груп, окремих студентів, складати плани, розробляти програми студентських заходів і організувати вільний час майбутніх педагогів тощо. Отже студентський клуб – це складова позааудиторної діяльності. Розглядаючи його як складову дозвіллівеї діяльності, ми часто зводимо її діяльність до суто розважального характеру, не враховуючи глибинної суті цього поняття, оскільки позааудиторна робота має велике виховне значення, відіграє важливу роль у професійному становленні майбутніх спеціалістів. Позааудиторна робота стимулює процес формування особистості майбутнього вчителя при умові професіоналізації всіх виховних впливів на студентів (за Кондрашовою Л.В.). Позааудиторна діяльність, у тому числі і клубна, характеризується різними видами діяльності, що забезпечує тренування психічної тривалості та стійкості вчителя, створення таких ситуацій, у яких студенти вчилися б керувати своїми думками, почуттями, станом, настроєм, регулювати свою поведінку, дії і вчинки інших, забезпечує виховання у майбутніх вчителів впевненості в своїх силах, здібностях, можливостях, внутрішній дисциплінованості. Успішно вирішити її можна лише в тому випадку, якщо студенти отримують знання з урахуванням своїх сил і можливостей, інтересів і здібностей. Якщо ж ця умова не дотримується, то різко знижується її виховний ефект, оскільки студенти втрачають віру в свої сили, розчаровуються в своїх здібностях, що негативно позначається і на їх професійному становленні (за Кондрашовою Л.В.). Такі погляди – важливий крок до того, щоб перетворити студентський клуб на практичну школу, де студенти оволодівають методикою виховної роботи, тобто у них формуються уміння і навички, необхідні для їх майбутньої професії, які вони будуть використовувати в процесі позанавчальної та позашкільної роботи. Крім того, це важливий крок у педагогічній науці до поглиблення засобами клубної діяльності в студентів умінь та навичок, їх педагогічної майстерності та формування в них прагнення до педагогічної творчості.

Особливість педагогічної творчості полягає в багатомасштабності, оскільки вона охоплює різні напрямки діяльності (наука, техніка, мистецтво тощо). Крім цього, педагог, формуючи в собі якості творчої особистості, покликаний передати цей досвід дитині, чітко відчуваючи в ній аспекти творчості. Цей процес вимагає дуже тонкої і оперативної технології, оскільки педагогу доводиться працювати дуже часто уже в нестандартних ситуаціях, які виникають природно, спонтанно, а не лише в тих, які створює він сам (штучних, творчих, експериментальних). Тому провідним завданням, як засвідчує теоретичний аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень, спрямовані на пошук оптимальних варіантів, що забезпечують умови для оптимального розвитку педагогічної творчості. Адже зрозуміло, що сприятливі умови стимулюють творчість, створюють живильне середовище для паростків нового, але безпосередніми джерелами творчих, новаторських ідей і вирішень є соціальне замовлення школи; досягнення науки, в тому числі наук про людину, її виховання і розвиток, педагогіки, психології і методики, передовий педагогічний досвід і, нарешті, є особистий досвід і вироблені на його основі мислення та інтуїція педагога. Жодну з цих проблем не можна абсолютизувати, брати ізольовано від інших (за Гузій Н.В.). Звідси випливає одне із найважливіших завдань педагогічного спрямування клубних об'єднань. Воно полягає у тому, щоб у будь-якому із них робота мала творчий характер, а члени клубу розвивалися як творчі особистості.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Методика організації творчості, формування потреби в творчості, розвиток творчих здібностей – не часткова типова методика, що застосовується лише в окремих видах об'єднань, а одна із основ загальної методики підготовки творчого фахівця. Зрозуміло, що в різних об'єднаннях є свої особливості організації творчої діяльності. Це і спонукає ставити питання про необхідність доповнення загальної методики частковими, типовими, які відповідають окремим видам типам об'єднань. Отже, основними компонентами творчої самореалізації студентів в умовах клубу вважається: *творча педагогічна діяльність, професійна майстерність, клубна діяльність та самореалізація особистості в когнітивній, афективній, регулятивній сфері діяльності майбутнього спеціаліста.*

У процесі аналізу сучасних психолого-педагогічних досліджень щодо творчої самореалізації майбутнього фахівця в умовах студентського клубу доходимо висновку, що розв'язувати цю *проблему* потрібно в синтезі, тобто починаючи від обґрунтування сутності педагогічної творчої самореалізації,

структури особистості творчого педагога як орієнтира, що активізує процес його творчої діяльності, характеристики умов, що забезпечують реалізацію цього процесу, зокрема участі студентів – майбутніх педагогів у різних формах діяльності студентського клубу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С. Выготский; под ред. М.Г.Ярошевского. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
2. Грибов Ю.А. Художественное самовыражение детей как фактор активизации их творческого потенциала / Ю.А. Грибов // Человек – Творчество – Компьютер. – М.: Знание, 1987.– Т.1 – С. 124-126.
3. Каргин А.С. Самодеятельное художественное творчество: История, Теория, Практика: учеб. пособие / А.С. Каргин. – М.: Высш. шк., 1988. – 271 с.
4. Карнеги Д. Как приобретать друзей и оказывать влияния на людей / Д. Карнеги; пер. с англ. Ф.Красавина. – К.: Наук. думка, 1991.– 224 с.
5. Лещенко М.Т. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання / М.Т. Лещенко. – К.: Рад. школа, 1996. – 192 с.
6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехова, А.З. Кіктенко, О.М. Любінська. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / за ред. С.О.Сисоевої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
8. Психология: Словарь / под общ. ред. А.В.Петровского, М.Т. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
9. Психология і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посіб. / ред. В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков [та ін.]. – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.
10. Словник термінології з педагогічної майстерності / Н.Г. Базилевич, Д.Г. Білоконь, В.І. Бобрицька [та ін.]. – Полтава: М-во освіти України, Полтав. держ. пед. ін-т ім. В.Г.Короленка, 1995. – 63 с.
11. Советский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1980. – 1599 с.
12. Соколов Э.В. Свободное время и культура досуга / Э.В.Соколов. – Л.: Знание, 1977. – 147 с.
13. Философский словарь / под. ред. И.Т.Фролова. – М.: Политиздат, 1991. – 560 с.
14. Філософія: навч. посібник / за ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1997. – 622 с.
15. Фролов И.Г. Организация и методика клубной работы с детьми и подростками / И.Г. Фролова. – М.: Знание, 1986 – 226 с.
16. Штокман И.Г. Вузовская лекция: Практические советы по методике преподавания учебного материала / И.Г. Штокман. – К.: Вища шк., 1981. – 151 с.
17. Эстетическое воспитание студентов: сборник статей / под ред. М.Ф.Овсянникова. – М.: Высшая школа, 1980. – 248 с.
18. Язвінська О.М. Позааудиторна робота як засіб виховання національної культури студентської молоді / О.М. Язвінська // Деякі аспекти формування національної культури студентської молоді: збірник наук. статей. – К., 1997. – С.74-78.

В.Б. ТЮСКА. ТВОРЧЕСКАЯ САМОРЕАЛИЗАЦИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ КЛУБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме. В статье раскрыто проблему творческой самореализации студентов в процессе клубной деятельности. Представлен анализ психолого-педагогических исследований, раскрыто значение «творчества», «творческой самореализации», «клубной деятельности». Предложено студенческий клуб как элемент внеаудиторной работы, во время которой развивается самореализация личности.

Ключевые слова: творчество, творческая самореализация, студенческий клуб, внеаудиторная работа.

V.B. TIUSKA. THE STUDENTS' CREATIVE SELFREALISATION IN THE PROCESS OF CLUB ACTIVITY

The summary. The article deals the problem of the students' creative selfrealization in the process of the club activity. It has been given the analyze of the psychologo-pedagogical research; lighted out the definitions "creation", "creative selfrealization", "club activity". It has been proposed a students' club to be a component of the out-of-class activities during with an individual selfrealization is developing.

Key words: creation, creative selfrealization, a student club, out-of-class activity.

Одержано редакцією 03.12.2013 р.

УДК: 378 (477) (09)

І.В. ФЕДОСОВА

ФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО КОНТИНГЕНТУ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (КІНЕЦЬ ХІХ – 30-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Резюме. Проаналізовано особливості формування контингенту студентів вищих технічних навчальних закладів України у кінці ХІХ – 30-х роках ХХ століття: упродовж досліджуваного періоду контингент студентів збільшувався; зі зміною кількості студентів змінювався їхній соціальний склад; географія абітурієнтів охоплювала майже всі міста України, деяких центрів Росії та навіть зарубіжних країн; залежно від політичного становища в країні правила прийому постійно змінювалися; середній вік студентів коливався в

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Малафійк І.В.</i> Актуальні проблеми сучасної дидактики в площині системного підходу.	4
<i>Литвиненко С.А.</i> Використання воркшопів у підготовці майбутніх психологів до професійної діяльності.	10
<i>Вихрущ В.О.</i> Підручник для вищої школи як комплексна інформаційна модель підготовки майбутнього учителя: проблеми онтодидактики.	12
<i>Безкоровайна О.В.</i> Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов та культур в контексті особистісно орієнтованого підходу.	17
<i>Богачик М.С.</i> Розвиток соціокультурної компетентності студентів-філологів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання англійської мови.	21
<i>Грицай Н.Б.</i> Методичні компетенції майбутніх учителів біології.	24
<i>Кизенко В.І.</i> Варіативна складова змісту освіти в контексті диференціації навчання.	27
<i>Корчагіна Г.С.</i> Розвиток пізнавального інтересу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.	31
<i>Краєвська О.Д.</i> Обґрунтування специфічних дидактичних принципів формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів-аграріїв.	34
<i>Красовська О.О.</i> Принципи відбору та структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.	37
<i>Мардарова І.К.</i> Особистісно-орієнтоване навчання студентів засобами комп'ютерних технологій.	40
<i>Міськова Н.М.</i> Сучасні технології навчання математики у підготовці студентів педагогічних факультетів.	43
<i>Пододіменко І.І.</i> Форми та методи організації навчання бакалаврів комп'ютерних наук у педагогічному процесі вищої школи Японії.	46
<i>Полюхович Н.В.</i> Створення та запровадження педагогічних програмних засобів у навчальний процес.	48
<i>Романишина Н.В.</i> Філософські засади вивчення української новелістики студентами філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.	51
<i>Тимчук Л.І.</i> Теоретичні основи дидактики дорослих: історико-педагогічний спадок і сучасні інтерпретації.	55
<i>Астафьева Л.С.</i> Особливості виховної системи багатонаціональних вищих навчальних закладів Росії.	60
<i>Бандура Р.Р.</i> Аспекти інтегративного навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітній школі.	62
<i>Войтович О.В.</i> Емоційна компетенція у структурі професійної підготовки вихователя дошкільного закладу.	65
<i>Голуб Т.П.</i> Інтегративний фактор у професійній підготовці майбутніх фахівців технічних спеціальностей: досвід Німеччини.	67
<i>Давидюк І.В.</i> Професійно-педагогічна підготовка вчителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи з учнями.	71
<i>Заглинська Л.В., Лукомська О.І.</i> Економічна освіта в контексті інвестиційних процесів в галузі.	73
<i>Кашуба А.А.</i> Проблема агітації та пропаганди фізичної культури і спорту для студентів педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.	76
<i>Кіндрат В.К.</i> Технологія формування національної свідомості студентів вищих навчальних закладів (ментальний компонент).	79
<i>Княжева І.А.</i> Діагностика ціннісно-мотиваційного компонента методичної культури майбутніх викладачів вищої школи спеціальності «Дошкільна освіта».	83
<i>Косарева Г.М.</i> Підготовка майбутніх вихователів до впровадження інклюзивних форм навчання в освітню практику.	87
<i>Янциур М.С.</i> Підготовка майбутніх учителів технологій до читання курсу «Людина і світ професій» на основі інформаційно-комунікаційних технологій.	90
<i>Герасименко О.А.</i> Дидактичні особливості використання наочності в процесі вивчення дисципліни «Практикум в навчальних майстернях з художньою обробкою матеріалів».	102
<i>Кострубська Т.В.</i> Теоретичні засади підготовки майбутніх судноводіїв до використання копінг-стратегій у професійній діяльності.	106
<i>Лавор О.Ф.</i> Особливості розвитку професійної компетентності сучасного вчителя.	109
<i>Балалаєва О.Ю.</i> Еволюція поняття «електронний підручник».	113
<i>Фещук Ю.В.</i> Бланк-конспект лекцій з нарисної геометрії як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів.	117
<i>Мосіюк О.О.</i> Структура кейсу для підготовки майбутніх учителів математики до інноваційно-дослідної діяльності.	119
<i>Осіпчук Н.В.</i> Розвиток мовної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів у радянський час.	122
<i>Очеретна О.Ю.</i> Аналіз феномену «акмеологічна культура студентів вищих технічних навчальних закладів» як об'єкта наукових досліджень.	126
<i>Падалка О.І.</i> Виявлення сформованості пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки.	130
<i>Полюхович (Горбачевська) Л.Д.</i> Аксіологічне наповнення методичної спадщини Бориса Степанишина.	133
<i>Раскалінос В.М.</i> Характеристика моделі формування рефлексивної компетентності майбутніх соціальних педагогів.	139
<i>Сидорчук Н.Л.</i> Педагогічна рефлексія як вияв творчого потенціалу особистості педагога.	142

Совгар О.М. Вклад українських педагогів кінця XIX початку XX ст. в розвиток сучасної науки про виховання людини (на прикладі діяльності Юліана Романчука).	146
Трофимчук А.О. Роль науково-технічної творчості в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя технології.	148
Тюска В.Б. Творча самореалізація студентів у процесі клубної діяльності.	152
Федосова І.В. Формування студентського контингенту вищих технічних навчальних закладів (кінець XIX – 30-ті роки XX століття).	156
Фурса О.О. Професійна підготовка дизайнерів у контексті неперервної освіти.	161
Яковичина Т.В. Теоретичні основи формування педагогічної творчості в умовах вищої школи.	165
Лісова С.В. Професійна підготовка вчителя як умова забезпечення якісної освіти для всіх.	169
Дупак Н.В. Система забезпечення якості вищої освіти у країнах Західної Європи й США.	173
Казначеева Л.М. Формування культури міжособистісного спілкування студентів у процесі вивчення дисципліни “Тренінг ділових комунікацій”.	179
Олійник Л.В. Методика констатувального експерименту навчання військово-спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління на засадах компетентісного підходу.	182
Козяр М.М. Інноваційні підходи до формування графічних знань із побудови зображень у майбутніх фахівців технічної галузі під час вивчення нарисної геометрії та інженерної графіки.	186
Кочубей А.В. Інтеграція як ефективне методичне явище в процесі підготовки студентів технічного вищого навчального закладу.	190
Дмітренко Н.Є. Застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі інтеграції навчання в інформаційному суспільстві.	193
Сілкоча Е.О. Застосування індивідуальних навчально-дослідних завдань для студентів у процесі вивчення методики викладання математики у початковій школі.	196
Кузьмук Л.І., Анікіна О.П. Виховання толерантності у старших дошкільників.	200
Казанцева Л.І. Культурологічний підхід до навчання дошкільників української мови в полікультурному просторі південно-східного регіону.	203
Гушак Ж.М. Впровадження професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх педагогів у систему викладання навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності».	210
Відомості про авторів	213